

WEGWIJZER

JEUGD EN VEILIGHEID

Aanpak risicojeugd en jeugdgroepen

VOORKOM DAT GEZINNEN HUN PROBLEMEN DOORGEVEN

Bij intergenerationele problematiek gaat het over de overdracht van problemen van generatie op generatie. Naar schatting pleegt een derde van de kinderen die opgroeiden in een agressieve omgeving, later ook geweld tegen zijn/haar eigen kinderen. Is deze vicieuze cirkel te doorbreken? Deze infosheet biedt een helpende hand om met gezinnen met intergenerationele problemen om te gaan.

Problemen overdragen aan een volgende generatie kan op verschillende manieren plaatsvinden. Zo kunnen ouders via genen 'direct' problematiek overdragen aan hun kinderen. Denk aan een licht verstandelijke beperking. Ook indirect kan een probleem worden overgedragen, zoals een verhoogde vatbaarheid voor (alcohol)verslaving of psychiatrische problematiek. Daarnaast beïnvloeden ouders het socialisatieproces van hun kinderen, vooral in de vroege kindertijd. Zij leren hun kinderen om hun gedrag op de omgeving af te stemmen. Tot aan de leeftijd van adolescentie zijn kinderen erg gericht op

hun ouders en vatbaar voor hun normen en waarden. Eventueel risicogedrag van ouders in die periode kan dan grote gevolgen hebben. Tot slot is de sociale reproductie binnen het gezin van belang voor overdracht van problematiek. Sociale reproductie verwijst naar de overdracht van de ouderlijke positie op sociaal, economisch en/of cultureel niveau.

KNELPUNTEN

De begeleiding van een gezin kent in de praktijk een aantal knelpunten. Hulp- en zorgverleningskosten zijn hoog en worden geschat op € 100.000,- per jaar per gezin, zo

blijkt uit onderzoek. Vaak spelen er meerdere problemen en zijn meerdere instanties aangesloten op een gezin. Daarnaast is de afstand tussen hun leefwereld op straat en de burgerlijke samenleving een belemmering. Het betekent dat ambtenaren het eigen systeem volgen en dat jongeren hier niet in willen (of kunnen) meegaan.

Verder is de grote versnippering van de aanpak een knelpunt. Naast gescheiden instanties die qua werktijd en werkwijze niet altijd aansluiten, heeft ieder vaak zijn eigen vakgebied. Zo wordt een jongere, of gezinslid, al snel een casus, een nummer. Ook blijkt het gebrek aan regie op de integrale samenwerking een knelpunt.

DOORBREKEN VAN DE PROBLEMATIEK

De complexiteit van de problemen en het feit dat de problematiek zich blijft voordoen binnen opeenvolgende generaties, maakt dat er geen eenvoudig oplossing voorhanden is. Enkele therapieën en interventies lijken positieve resultaten te bieden.

Systeemgerichte therapie

Bij systeemgerichte therapieën en interventies staat het hele sociale systeem van een persoon centraal. Dit systeem wordt verbeterd door met alle actoren (familie, vrienden en andere belangrijke personen en sleutelfiguren) in gesprek te gaan. Dergelijke interventies vergroten de kans dat een adolescent minder crimineel gedrag gaat vertonen.

Veiligheid binnen het gezin voorop

Het is belangrijk om de aandacht eerst te richten op het hele gezin. Intrinsieke problemen (zie kader) kunnen namelijk ook het gevolg zijn van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Om die reden wordt de stelling aangehouden dat het eerst binnenshuis veilig moet zijn. 'Ontstress' dus de familie. Want wanneer er nog externe stressfactoren aanwezig zijn, heeft de behandeling minimaal effect. Neem dus ook andere stressfactoren weg, zoals problemen met de woning of financiën.

Wil je met interventies stabiliteit in een gezin kunnen brengen, dan is het vaak nodig om andere barrières eerst te slechten. Zoals weerstand tegen hulp of zorgmijdend gedrag.

Intrinsieke problemen

Intrinsieke gezinsproblemen zijn problemen die zich voordoen binnen en tussen gezinsleden. Deze problemen kunnen psychosomatisch, emotioneel en relationeel van aard zijn. Denk hierbij aan: middelengebruik, psychiatrische problematiek, trauma's, hechtingsproblemen, een (licht) verstandelijke beperking, negatief zelfbeeld, overdracht van criminele opvattingen en het normaal vinden van delinquent gedrag. Dit soort problemen kunnen (mede) een gevolg zijn van geweld in afhankelijkheidsrelaties in eerdere generaties.

Praktische problemen

Naast de intrinsieke problemen spelen vaak ook praktische problemen een rol. Denk aan schulden, huisvestingsproblematiek en werkgerelateerde problemen (arbeidsconflicten, loon-onzekerheid of werkloosheid). Deze problemen kunnen stress veroorzaken en een negatieve invloed hebben op de aanwezige intrinsieke problemen. Iemand die zwaar onder druk staat vanwege praktische problemen, kan uit nood zijn toevlucht zoeken in drank en/of drugs (intrinsieke problemen).

Nu blijkt dat intrinsieke en praktische problemen zo met elkaar samenhangen, wordt de oplossing van intergenerationele problematiek binnen gezinnen nog ingewikkelder en uitdagender.

Het is belangrijk dat ouders de problematiek erkennen, want alleen dan hebben interventies zin. Daarnaast moeten ouders ook bereid zijn om hulp te ontvangen. Stel daarom samen met het gezin eerst prioriteiten en bepaal de route die jullie samen gaan bewandelen. Concreet:

- concrete problemen en kwetsbaarheden aanpakken;
- leren om negatieve of schadelijke patronen te doorbreken;
- trauma's herstellen.

INTEGRALE AANPAK

De vier belangrijke domeinen die betrokken zijn bij intergenerationele problematiek zijn zorg, justitie, onderwijs en sociale zaken. Op cruciale momenten moeten deze partijen snel en slim kunnen schakelen. Het voorzitterschap van deze multidisciplinaire overleggen is echt een vak apart en verdient in de praktijk een betere inkleding. Want een voorzitter heeft een belangrijke verbindende taak, die niet te matchen is met andere rollen in hetzelfde overleg. Als voorzitter moet hij zich immers in de dynamiek van het samenwerkingsverband als groepstherapeut opstellen. Daarnaast moet hij optreden als verbinder van instanties met elk hun mogelijkheden en beperkingen. De

voorzitter zal dan ook steeds opnieuw de visie moeten benoemen en de verbondenheid tussen partijen moeten stimuleren.

Naast een sterke voorzitter is ook dossieropbouw van groot belang. Het dossier combineert idealiter een maatschappelijke onderbouwing waarom het risico bij een gezin groot is met een historische beschrijving van de gezinsproblematiek. Neem ook argumentatie vanuit wetenschappelijk onderzoek in het dossier mee. Dit is in het belang van alle samenwerkende partners, maar in het bijzonder ook voor de invloed van de rechterlijke macht bij cruciale beslissingen.

DE HULPVERLENING

Een belangrijk aandachtspunt voor de hulpverlening is de manier waarop zij contact maakt met het gezin. Dit blijkt van doorslaggevend belang voor het slagen van de interventie. De volgende aspecten zijn daarin belangrijk:

- **Persoonlijke professionaliteit:** de connectie die een hulpverlener maakt, bevat zowel professionele afstand als nabijheid. Hij handelt naar zijn rol én bejegt de jongere als een volwaardig medemens.

- **Vaardig vraaggericht werken:** een hulpverlener laat het gezin nadenken over wat het nodig heeft. Hoe beleeft het gezin zelf de problemen en wat denken zij nodig te hebben?
- **Prioriteren en doseren:** een hulpverlener doseert wijselijk de hulpverlening en prioriteert in zijn aanpak. Wanneer is de juiste interventie toepasbaar?
- Tot slot moeten professionals zoveel mogelijk mét cliënten doen, niet voor hen. Juist voor gezinnen waar intergenerationale problematiek speelt, maakt dit op de lange termijn een verschil.

DE HULPVERLENER

Een goede werkrelatie opbouwen binnen een gezin of met een jongere is cruciaal. Uit onderzoek is gebleken dat een goede relatie tussen hulpverlener en cliënt de kans vergroot op effectieve preventie, vooruitgang in het leven van de jongere en een vermindering van kans op terugval. Interculturele werkers verrichten in de uitvoering daarin erg goed en belangwekkend werk. Zij bieden (straat)cultuur-sensitief maatwerk in multi-probleemgezinnen waar intergenerationale vraagstukken spelen. Zij gaan op een natuurlijke manier om met mensen uit verschillende culturen. Zij hebben bijvoorbeeld

oog voor hun specifieke gezinscultuur. Ook handelen ze met kennis van de straatcultuur, die jongeren buitenshuis en op social media hanteren.

BEGIN OP TIJD

Breng multi-probleemgezinnen waar intergenerationale problematiek speelt tijdig in kaart. Vaak gebeurt dit nu helaas nog te laat en komen er daardoor weinig meldingen op gang. Wanneer het strafrecht dan een rol gaat spelen, stapelen de meldingen zich op. Zijn jongeren vóór die tijd al in kaart gebracht, dan kan er eerder worden gehandeld. Dit kan cruciaal zijn voor de behandeling én de toekomst van een kind.

Het ministerie van Veiligheid en Justitie werkt bij de aanpak van jeugdgroepen met Denktanks. Hierin wisselen professionals uit de praktijk en wetenschappers hun kennis en ervaringen uit om de aanpak van jeugdgroepen te verbeteren. De Denktanks wisselen steeds van samenstelling, afhankelijk van het onderwerp dat wordt besproken. Jan Dirk de Jong (Hogeschool Leiden) is voorzitter. In een vorige Denktank-bijeenkomst stond het opbouwen van werkrelaties met jongeren centraal. De volledige opbrengst van deze Denktank lees je terug op www.wegwijzerjeugdenveiligheid.nl/denktank.

Deze infosheet kwam tot stand in samenwerking met Jan Dirk de Jong (Hogeschool Leiden) en de Portefeuille Integrale aanpak Kindermishandeling en Jeugdgroepen van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Stichting Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) draagt bij aan de maatschappelijke veiligheid door het stimuleren van publiek-private samenwerking, actieve kennisdeling van de veiligheidspraktijk en kwaliteitsontwikkeling van instrumenten en regelingen.